

Miniatomvåpen – en ny fare

Miniatomvåpen til sprengning av underjordiske installasjoner innebærer risiko både for massiv radioaktiv forurensning og for at terskelen for bruk av atomvåpen senkes. Det amerikanske forsvaret ønsker å utvikle slike våpen.

Atomvåpen er ikke brukt i noen væpnet konflikt siden atombombene ble sluppet over Hiroshima og Nagasaki i 1945. Det skyldes blant annet terrorbalansen mellom stormaktene med mottrusselen om at angriperens egne innbyggere kunne bli tilintetgjort. Tanken på å ødelegge livet for kommende generasjoner gjennom forurensning av miljøet og skade på menneskelig arvemateriale, har også bidratt til at selv tilhengerne av atomvåpen aldri har ment at de faktisk skulle brukes.

Minibomber

Tilbakeholdenheten med å bruke atomvåpen har gjort at konvensjonelle våpen fremdeles er enerådende i krigssituasjoner. Slike våpen har de siste tiårene blitt stadig kraftigere og mer presise. Underjordiske anlegg er imidlertid vanskelige å nå med konvensjonelle bomber og raketter. Det amerikanske forsvaret ønsker derfor å utvikle miniatomvåpen («mini-nukes») til dette formålet.

Disse er ment å skytes ut fra fly og trenge ned i bakken før de eksploderer. De som ønsker slike våpen, hevder at strålingen vil bli begrenset til bakken og ikke spre seg til omgivelsene. Andre som f.eks. Federation of American Scientists trekker dette i tvil. Fysikeren Robert Nelson, Princeton University, har nylig uttalt at en jordpenetrerende

bombe, om den så bare er 1% av Hiroshimabomben vil kunne blåse ut et svært krater av radioaktivt materiale som vil regne ned over omgivelsene som et spesielt intenst og dødelig nedfall (1).

Utvisker forskjeller

Fordi minibomber kan ansees som mer anvendbare enn tradisjonelle atomvåpen, risikerer vi at bruksforskjellene mellom atomvåpen og konvensjonelle våpen viskes ut. Dermed senkes terskelen for bruk av atomvåpen generelt. Uansett størrelse vil atomvåpen ha katastrofale medisinske og miljømessige konsekvenser.

I lys av de voldsomme reaksjonene på forurensningen fra våpen med utarmet uran, som har en meget lav radioaktivitet, er det vanskelig å forstå at det finnes en rasjonell tanke bak ideen om å bruke miniatomvåpen.

En type jordpenetrerende atombombe er allerede blitt produsert. Den videre utvikling av miniatomvåpen vil likevel kreve nye tester inkludert kjernefysiske prøvesprengninger. Dette vil være brudd på prøvestansavtalen. Dersom USA skulle velge å teste ut minibombene, vil det nesten helt sikkert føre til at andre land også gjenopptar sine prøvesprengninger. Det vil også kunne føre til et ukontrollerbart globalt våpenkappløp.

Rapport fra Pentagon

Det amerikanske forsvaret og flere kongressmedlemmer er ivrige etter å utvikle miniatomvåpen videre. Pentagon vil fremlegge en rapport i juli med forslag til når og hvordan de kan brukes.

Motstanderne av miniatomvåpen i USA, deriblant Norske leger mot atomvåpens amerikanske søsterorganisasjon, Physicians for

Social Responsibility, håper at andre lands regjeringer vil ta spørsmålet opp med George W. Bush-administrasjonen og fordømme utviklingen av slike våpen. Målet er å forhindre at det bevilges midler til videre utviklingsarbeid. Senatet ønsket å bevilge 6 millioner dollar i fjor, men bevilgningen ble stoppet. Et par senatorer arbeider nå ivrig for å avsette penger i forsvarsbudsjettet for 2002.

Strider mot forpliktelser

Utvikling av nye typer atomvåpen vil også stride mot de forpliktelser USA og de andre atomvåpenstatene påtok seg ved tilsynskonferansen for ikke-sprengningsavtalen i 2000 til å foreta umiddelbare og betydelige steg mot fjerning av alle atomvåpen (2). Dersom vi skal ha noen mulighet for å hindre at flere land skaffer seg atomvåpen og at atomvåpen noen gang blir brukt, er vi avhengige av at atommaktene faktisk følger opp sine forpliktelser.

Norske leger mot atomvåpen har i brev til regjeringen bedt om at Norge positivt går ut imot utviklingen av miniatomvåpen. Dette er et viktig forebyggende helsetiltak og ikke en privatsak for USAs forsvarsindustri.

– *Ingvild Fossgard Sandøy og Kirsten Osen, Norske leger mot atomvåpen*

Litteratur

1. Nelson R. Low-yield earth-penetrating nuclear weapons (www.fas.org/faspir/2001/v54n1/weapons.htm) 13.6.2001.
2. Osen K. Bidrag til full atomnedrustning. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 3472.

Statens helsepersonellnemnd er oppnevnt

Sosial- og helsedepartementet har oppnevnt Statens helsepersonellnemnd og Apotekklagenemnd. Kun ett av de sju medlemmene er lege.

Helsepersonellnemnden er et nytt, uavhengig klageorgan hvor helsepersonell kan påklage vedtak fattet av Statens helsetilsyn angående administrative reaksjoner som advarsel, tilbakekalling av autorisasjon, m.m. Nemnden skal også behandle klager på avslag på søknad om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning. Den skal være et felles klageorgan for alle grupper helsepersonell.

Apotekklagenemnden skal være klagenemnd for vedtak truffet av Statens legemiddelverk, som for eksempel vedtak om konsesjon til drift av apotek.

Nemnden består av sju faste medlemmer: tre jurister, tre med helsefaglig bakgrunn, hvorav én lege, og en lekrepresentant. Når nemnden settes som Apotekklagenemnd, vil to av de helsefaglige medlemmene ha farmasøytisk kompetanse på universitetsnivå og erfaring fra apotekvirksomhet.

Hensikten med nemnden er at helsepersonell får mulighet til å få klagesaken sin vurdert av en bredt faglig sammensatt nemnd, noe som bidrar til å bedre rettssikkerheten for helsepersonell.

Legeforeningen mener at nemndsmedlemmer med helsefaglig bakgrunn må være lege i de saker der leger er involvert.

I saker som gjelder leger vil nemnden være bemannet med tre leger i tillegg til de fire andre medlemmene. Dette er av stor betydning for rettssikkerheten, mener Legefor-

eningen, som også peker på at saker som gjelder leger trolig vil være overrepresentert.

Medlemmene oppnevnes for tre år av gangen med mulighet for gjenoppnevning. Statens helsepersonellnemnd og Apotekklagenemnd består av: lagdommer Nina Mår Tapper (leder), advokat Helene Braanen, sorskriver Magne Nerland, lege Knut Rasmussen, sykepleier Bjørg Brinch Wilhelmssen, psykolog Halvor Kjøstad, Vera Christensen (Norsk Pasientforening), cand.pharm. Randi Bakke, apoteker Per Steinar Lund.

– *Ingrid Hoie, Tidsskriftet ingrid.hoie@legeforeningen.no*